

Håkan Juholt: Tal till SSU:s 36:e kongress

Talare
Håkan Juholt
Partiordförande

Datum
3 augusti 2011

Talat ord gäller

Vänner, kamrater, SSU:are

Det är skönt att se er här idag SSU:are, samlade till SSU-kongress. Vi samlas i allvarets stund. Sorgen, vreden har slagit oss alla på ett sätt som vi aldrig tidigare har upplevt. Det binder oss samman. Stolta och starka fortsätter vi nu vårt outröttliga arbete för demokrati, solidaritet, frihet som aldrig kan slås ned.

Men med oss i arbetet, ert och mitt, finns idag kanske en ännu mycket större värdighet, respekt och allvar för det vi gör; med varandra, för vår organisation. Vi har påmint om att det vi tror på, det ni talar om här på kongressen är så viktigt, så allvarligt att det finns människor som ägnar sitt liv åt att hata oss.

Låt oss därför alltid tänka på att det de fruktar mest är vår gemenskap. Vår eviga förmåga att gå samman för värderingar vi brinner för – skrattet, sången, glädjen på Utöya, Bommersvik eller en klubblokal någonstans runt om i landet skrämmer de som slåss för mörkret och intoleransen.

Social demokrati betyder ju just detta: gemensamt ansvar för varandra och samhället. En kärlek till vår nästa. Ett samhälle där vi ser varandra som medmänniskor, inte motståndare.

Som författaren Kristian Lundberg skriver i ”Och allt skall vara kärlek”, en uppföljare till Yarden:

”Vad är väl en människas berättelse om hon inte har kärlek, vilken tunn klang blir det inte då, om man talar och inte kan älska? Går det ens att lyssna på en röst som aldrig har älskat? Nej. Den som har älskat känner med hela sitt väsen hur bräckligt livet är, hur ömtåligt det är, detta med att leva.” Mer kärlek – där

hat breder ut sig. Därför är det motvärn vi ska sätta upp just detta enkla: mer demokrati där de vill diktat och fåvälde. Solidaritet -där de säger att varje människa är sig själv nog. Gemenskap -när fruktan riskerar att ta överhanden. Och ett samhälle som bygger på humanism, rättvisa, jämlikhet, medborgarvärde – mot rasismens människosyn och ekonomismens samhällssystem.

Som David Sandströms översättning av Wilcos sångrad:”All vår ömhet/All vår längtan/Våra band det är allt vi har”Våra band till andra människor är allt vi har. Som människor och som rörelse.

Så ser också vår samhällsmodell ut. Tillsammans tar vi ut sikten för ett bättre samhälle. Så har vi alltid gjort och det gör ni här på SSU-kongressen. Tacka Jytte Mattias och hälsa nya ledningen Gabriel och Ellinor välkomna.

På sätt och vis är det en människas idévärld som får henne på fötterna om morgonen. Får oss ur sängen. Att ha något att leva för som är större än oss själva. Politiken måste rymma också kollektiva drömmar om en bättre framtid.

Det kanske värsta som de sista tre decennierna av nyliberal vindkantring inneburit för oss som människor är att just dessa kollektiva drömmar dragits i smutsen – upplösts. Som om varje idé om gemenskap och jämlikhet var ful. Att demokratin reducerats till rätten att rösta.

När jag träffar människor runt om i landet möts jag allt oftare av känslan att det är något som är på väg att gå sönder i Sverige.

Det är rädslan för att det är det gamla, omoderna Sverige som håller på att komma tillbaka. Med barnfattigdom, segregerade skolor, bostadsbrist och vårdköer, stillastående tåg, skenande elpriser, pensioner man inte kan leva på, otrygga anställningar och massarbetslöshet som biter sig fast, trots att konjunkturen vänder.

Nu ser vi hur regeringen medvetet vrider klockan tillbaka på område efter område. Sverige bli alltmer ett lagom rättvist land i mängden. Klyftorna tillåts öka. Äter sig tillbaka in i oss alla. Så har Sverige en gång varit. Det var inget bra land. Vi vill inte dit igen. Vi socialdemokrater har högre ambitioner för Sverige än att låta det gamla komma igen.

Därför måste politiken utgå ifrån insikten om att Frihet är omöjligt utan jämlikhet. Skillnader i inkomst innebär alltid skillnad i makt, och skillnader i makt betyder alltid skillnader i frihet.

Människor med lägre inkomster, eller kortare utbildningsnivå, lever kortare, är oftare sjuka, saknar oftare jobb, har sämre anställningsvillkor och får sämre vård än andra. Barnen till människor med låga inkomster löper större risk att själva drabbas av exempelvis arbetslöshet och sämre hälsa.

Man kanske kan sägas välja att ta ett jobb med låg inkomst. Det kan vara ett uppriktigt val att inte skaffa sig en lång utbildning. Men ingen människa väljer att ha sämre hälsa. Ingen väljer att dö i förtid. Ingen väljer att de egna barnen ska få sämre chanser i livet än andras barn. Spårvagnslinjen i Göteborg. Så länge döden, hälsan eller risken att bli arbetslös inte fördelar sig helt slumpmässigt i befolkningen, så länge är det inte människans fria vilja som bestämmer.

Den som saknar makt är inte fri. Därför är inte människor fria i ett samhälle med stora inkomstklyftor.

Det samhälle vi lever i präglas av en stark individualisering. Det är i grunden positivt. Vi socialdemokrater har alltid slagits för att människor ska kunna utvecklas ”efter sina bästa stämningars längtan” som Hjalmar Branting uttryckte det. Det är först när hinder för människors utveckling försvinner som var och en på allvar kan utvecklas som han eller hon vill.

På så sätt förutsätter jämlikheten och friheten varandra. ”Socialdemokratin är en frihetsrörelse” sa Olof Palme, och fortfarande handlar allt om detta. Socialdemokraternas uppgift är att alltid, alltid stå på dens sida som har mindre makt. Bara så kan friheten bli större i vårt samhälle.

Jag har talat mycket om fattiga barn denna min första tid som partiledare. Det har jag gjort för att barnfattigdomen är det yttersta tecknet på att någonting håller på att gå snett.

Barnfattigdom är inte något oskyldigt. Enligt Rädda barnen finns det idag 220.000 barn som lever i fattigdom i Sverige. Det råder stora skillnader mellan olika delar av landet. I stadsdelar som Rinkeby, Bergsjön och Rosengård växer mer än vartannat barn upp i fattigdom. Barn som aldrig haft möjlighet att åka

bort på sommarlovet. Barn som inte har råd att följa med kompisarna på bio. Som låtsas vara sjuka hellre än att be mamma om pengar när skolan tar ut avgifter på idrottsdagen. Statistiken visar med skrämmande tydlighet att barnfattigdomen sätter spår längre fram i livet. Att växa upp i fattigdom försämrar en människas chanser till ett bra liv. Och så länge inte alla barn får en lika bra start i livet, så länge har vi inte verklig frihet.

- I områden där barnfattigdomen är hög, är det färre som klarar skolan.
- Tonåringar i familjer med socialbidrag har dubbelt så ofta skadat sig själva så allvarligt att de fått vård för det.
- Barn som växer upp i familjer som långvarigt lever på socialbidrag löper högre risker att dö i förtid, göra självmordsförsök och använda droger, men framför allt löper de en högre risk för låg utbildningsnivå och för att själv ta emot ekonomiskt bistånd i framtiden.

Det handlar om att alla människor ska ha makt över sitt eget liv. Så länge det spelar roll vilka dina föräldrar är, så länge är vi inte fria. Det börjar mycket tidigt. Redan i tredje klass finns det i Sverige stora skillnader i elevers skolresultat beroende på föräldrarnas utbildningsnivå.

Bara en av tre gymnasieelever med lågutbildade föräldrar klarar gymnasiet. Chansen att sluta gymnasiet med grundläggande behörighet är dubbelt så stor för den som har högutbildade föräldrar än den som har lågutbildade föräldrar. Föräldrarnas ekonomi spelar allt större roll för barnens skolresultat.

En gång i tiden låg den svenska skolan i topp vad gäller att garantera alla elever, oavsett bakgrund, en likvärdig utbildning. Efter fem år med borgerlig regering är vi sämre än OECD-genomsnittet, och ligger på ungefär samma nivå som i USA. Det är till och med så att effekten av den socioekonomiska bakgrunden på skolresultaten är något starkare i Sverige än i USA.

Det går att ändra på detta. Vi vet vad vi behöver göra. Vi behöver rikta resurserna i skolan i högre grad efter behov. Vi behöver en sammanhållen skola och ständigt nya chanser att ta igen det man missat. Det handlar om lärartäthet, socioekonomisk fördelning, komvuxplatser och en skola som inte sorterar elever. Men det handlar också om mycket mer. Det handlar om att kommunerna erbjuder sommarjobb till alla ungdomar, inte bara de som har kontakter. Det handlar om att satsa på ensamstående mammor, eftersom de ofta hör till de föräldrar som har det fattigast. Det handlar om att se till att skolorna

inte tar ut avgifter, och att kulturen är till för alla barn. Vi vet att allt detta går att genomföra. Det handlar om politisk vilja. Och den har vi. Vi har högre ambitioner för Sverige.

Demokratin och alla människors lika värde.

I stort sett alla påstår att de är demokrater och står upp för demokratin. Det tål att granskas. För säga sig stå upp för demokratin handlar inte om tomma ord. Fortfarande är det något av det mest provocerande man kan göra. Åtminstone om man går till botten med vad demokrati verkligen innebär. Demokrati betyder folkstyre. Det måste finnas reella möjligheter för människor att påverka sitt liv och det samhälle de lever i. Det måste finnas en verklig chans att förändra.

Och vi måste utgå från insikten om att vi alla är beroende av varandra. Att världens länder och folk är oupplösligt sammanflätade med varandra.

När den amerikanska investmentbanken Lehman brothers gick i konkurs i september 2008, utlöste det en global finanskris. Konsekvenserna blev oerhörda för hela världen. 30 miljoner jobb försvann. Skolor och sjukhus tvingades stänga. I Afrika söder om Sahara beräknas tiotusentals barn ha dött som en direkt följd av den ökade fattigdom krisen innebar.

Så gråter vi nu till bilderna in från den nu pågående katastrofen, den värsta i världen på 60 år, nu på Afrikas horn, med ett mänskligt lidande ingen av oss kan förstå oss. Det beräknas att 12 miljoner drabbats. Överfyllda flyktingläger och tusentals barn som dör och riskerar att dö – detta måste också få vår uppmärksamhet. För svälten är ingen nödvändig konsekvens av allmän fattigdom utan blir en bild av underutveckling i kombination med konflikter och naturkatastrofer. Men skulden är alltid ytterst politisk. Man kan alltid göra mer för att rädda människors liv från en helt onödig svält, lidande och död.

Först och främst måste nu alla resurser sättas in med bistånd, hjälp i flyktinglägren och sjukvård. Mat måste fram för att rädda liv. Men på sikt krävs en ny giv för Afrika. Där utveckling blir möjligt för denna utsuga kontinent. Vårt beroende av varandra innebär att vi delar varandras öden, ångest och oro. Vi kan inte vara fria på bekostnad av någon annans ofrihet. Den som tillkännager sig till demokratin, måste också ställa ekonomi under demokratisk

reglering. Marknaden är en utmärkt tjänare, men en livsfarlig herre. – Ekonomisk säkerhetsråd i FN, ett nytt demokratiserat IMF, sätta upp regelverk och kontrollera finansmarknaden. Och det handlar om rättvis frihandel också för världens fattiga länder.

Ekonomisk och politisk demokrati går så hand i hand. För alla människors utveckling och trygghet. De som inte anser sig ha nytta av demokrati bekämpar den med alla till buds medel. Oavsett om det handlar om demokratisk el ekonomisk demokrati.

När den arabiska våren väcktes i Tunisien i vintras, spred sig hoppet om demokrati snabbt över gränserna, bland miljontals människor i länderna i närheten. Det är ett så starkt uttryck för att drömmen om frihet, demokrati och en bättre tillvaro är gränslös. I en öppen värld blir det allt svårare att hålla människor kvar i förtryck.

Det gäller Syrien där Ramadan i söndags inleddes med ett blodbad. Minst 140 människor som stod upp för demokrati och fria val mördades under helgen. Sedan protesterna inleddes i mars har 1600 människor mördats av regimen. Det räcker för länge sedan. Nu måste det till en resolution i FN:s säkerhetsråd som fördömer våldet och som kräver att de ansvariga ställs inför rätta.

Och det gäller Palestina. Gång på gång har fredsförhandlingarna strandat. Gång på gång krossas drömmen om två fria, livskraftiga och demokratiska stater som lever sida vid sida inom säkra och erkända gränser. Det palestinska folket har drabbats hårt av konflikten och ockupationen. Inte heller i Israel kan människor känna trygghet eller säkerhet.

Vi socialdemokrater kommer att göra allt vad som står i vår makt för att FN i höst ska erkänna Palestina som en självständig stat.

Globaliseringen kommer att fortsätta och accelerera. Det visar på behovet av två saker: Mer demokrati, och mer samarbete.

Internationaliseringen kräver också nya former av samarbete. Varken miljöproblemen eller det ekonomiska systemet stannar vid nationsgränserna

Men verklig demokrati förutsätter att två villkor är på plats. • Det första är

frånvaro av rädsla. Människor som är rädda är inte fria.

Bara i vårt eget land anmäls (i genomsnitt) 14 hatbrott i Sverige. Brott som begås mot människor på grund av deras hudfärg, etnicitet, religion eller sexuella läggning. Detta är det yttersta konsekvensen av en intolerans som många människor tvingas leva med varje dag. En intolerans som riktas mot människor enbart på grund av att de är den de är.

Om människor tvekar att uttrycka sin åsikt, är rädda för att gå ut, blir hotade, nedvärderade och angripna, omfattas inte alla av demokratins möjligheter och rättigheter. Därför ska vi som organisation stå upp för det självklara och i var och en av oss i det personliga mötet med intolerans alltid stå upp för människors lika värde, rättigheter, frihet och vår övertygelse om demokratins oövervinnerliga styrka. Kampen mot fundamentalism, oförsonlighet, homo-, transfobi och rasism ska vi föra varje dag.

- Den andra förutsättningen för demokratin: är att det faktiskt finns något att påverka. De senaste decennierna har vi sett en utveckling mot att politikens och demokratins omkrets har beskurits. Parallellt med detta har en syn på medborgaren som konsument, av såväl politik som offentliga tjänster, vuxit fram. Detta kanske förklarar de senaste årens fokus på så kallade plånboksfrågor. Politiken ses allt mer som en butik, där konsumenter väljer de varor de gillar bäst. Socialdemokratin kan aldrig nöja sig med detta synsätt.

Vi socialdemokrater vet att individens frihet och utvecklingsmöjligheter är beroende av hur det omgivande samhället ser ut. Dessa samhällsstrukturer kan bara påverkas gemensamt, det vill säga genom demokratin och politiken. Om politiken träder tillbaka blir resultatet inte ökad frihet för den enskilde, utan bara att andra maktgrupper – exempelvis starka ekonomiska intressen – träder in i stället.

På många sätt är detta vad som hänt i Sverige och många andra länder de senaste årtiondena. Detta är en utveckling vi måste bryta. Här har socialdemokratin ett särskilt ansvar. Det räcker alltså inte att enbart säga sig försvara demokratin. Vi måste också tala mer om vad det verkligen innebär. På vilka sätt kan vi öka demokratins omkrets i dagens samhälle? I skolan, på arbetsplatsen, i boendet, i ekonomi.

Vi vet att det handlar om att utjämna de stora skillnader i politiskt deltagande som råder mellan olika grupper. Det handlar om att det är medborgarna, inte anonyma kapitalintressen, som ska ha det avgörande inflytandet över samhällsutvecklingen.

Istället för skattesänkningar och sänkta ambitioner behöver vi investeringar; i utbildning, sjukvård, forskning, bostäder och kollektivtrafik, inte minst i storstäderna. Det är kärnan när vi pratar om sociala investeringar. Vi måste ta vara på Sveriges enda egentliga resurs: de människor som bor och lever här och bygger oss starkare inför framtiden. Idag ser vi hur mänskliga resurser kastas bort.

Jag har rest runt i landet och då besökt sjukhus och frågat undersköterskor: Skulle ni rekommendera er son eller dotter att bli undersköterska? Samtliga som jag träffat har sagt: Nej, jobbet är för tufft, kroppen slits ut.

Bara 4 500 ungdomar söker sig till omvårdnadsutbildningen. Mer än varannan person som jobbar som vårdbiträde, undersköterska eller liknande upplever varje vecka att jobbet gör att man blir uttröttad i kroppen, 40 procent har ont i kroppen varje vecka på grund av sitt arbete, nära hälften tycker att man har för mycket att göra, samtidigt som en överväldigande majoritet inte kan bestämma sin egen arbetstakt. 40 procent varit utsatta för våld eller hot om våld i sitt arbete och bara varannan av dem som är under 29 år och jobbar i äldreomsorgen tror att de kommer att orka jobba till pensionen.

Problemet är inte, som regeringen gett uttryck för: att lönerna är för höga i välfärden. Jag tror att det är precis tvärtom, att ungdomarna har kommit till insikt om att lönerna och arbetsvillkoren är för dåliga.

Men från borgligt håll odlas en myt: att den som är ung eller ny på arbetsmarknaden skulle föredra dåliga villkor. Oavsett om detta är i omsorgerna, handeln eller i industrin.

Att det skulle vara en särskilt bra form av arbetslivsintroduktion. Men jag har aldrig mött denna idealungdom som gillar: dålig lön, dåligt schema, ringvikariat och osäkra anställningar.

Nu visar också Handels i en gedigen genomgång att sänkta lägstalöner bara har

en konsekvens: sänkta löner och sämre villkor. Det blir inte fler jobb. Bara större vinster för arbetsgivarintresset. Vi vill se fler fasta jobb, bättre ungdomslöner och säger nej till borgligheten myt om att ungdomar är en särskild sorts människor som kan leva med sämre villkor!

Och endast tillsammans med en aktiv regering och övertygade politiker kan vi forma det klimatsmarta och hållbara samhället. Den klimatomställning vi står inför är en av de största utmaningarna i världshistorien. Bokstavligen med livet som insats.

Och här borde Sverige gå före genom att satsa med forskning, offentliga upphandlingar och innovationer återta vår världsledande roll inom klimatomställning.

Det kräver aktiv politik. Inte en regering som proppmätt vilar på hanen, skruvar ner ambitionerna och lutar sig mot gamla socialdemokratiska regeringars insatser.

Det krävs investeringar i kunskap och ny teknik. För att miljösektorn ska kunna fortsätta växa krävs ytterligare satsningar på forskning och utveckling, men också att den inhemska efterfrågan stimuleras så att små och medelstora företag kan växa och därmed klara av konkurrensen på den internationella marknaden.

- Vi vill se nationella klimatinvesteringsprogram och forskningsprogram med branscherna för bioteknik och förnybar energi.
- Vi ska succesivt ställa om vårt energisystem så att all energiförsörjning kommer från förnybara energikällor.
- Vi ska öka investeringarna i järnväg, vi vill bygga om skolor, sjukhus, äldreboenden och bostadsområden klimatsmart.

Visionen om det gröna folkhemmet är också berättelsen om ett nytt delvis grönt arbetsliv. För egentligen vet vi att vi inte kan fortsätta förstöra jorden eller göra av med allt mer fossila bränslen och naturresurser. Denna typ av tillväxt måste ersättas av en värdeburen tillväxt. För människans bästa och jordens överlevnad. Så växer kraven på vad vi gör gemensamt. Vi förflyttar det politiska samtalet från ”satsa på dig själv – till investera i varandra”

Då blir politikens nav kvalitén i välfärd: skola och vård. Livsmiljö och livskvalité. Det goda livet. Det goda arbetet. Det goda samhället.

För detta är ju arbetarrörelsens djupast rotade längtan: Varje människas frigörelse.

Socialdemokratin växte fram med en berättelse om ett samhälle som hade råd med människor. Idag känner många hur vardagslivets livsnerv hotas: jobben och tryggheten är inte självklara, framtiden ter sig oviss. Berättelsen som stiger ur detta samhälle är att vi inte har råd med framtiden.

Alliansen vann valet bland annat för att deras politik är mer lämpad för att möta berättelsen att vi inte längre har råd med det gemensamma. För människor som märker att välfärden inte håller måttet, oroar sig över sin framtid; hör att vi inte kommer att klara ålderspyramiden, de ser om sitt hus. Därför får vi aldrig tro att allianssegrarna 2006 och 2010 var tecknet på en nyliberal offensiv i vårt land eller egoismens triumf. Nej, det var vårt eget misslyckande som fällde oss och det är när vi bättre svarar än mot människors högt ställda krav på socialdemokratin – som vi kommer att återfå väljarnas förtroende.

Sänkta skatter är svaret på det nedmonterade samhällets frågor. Om jämlikhet inte är möjlig, då rustar sig medborgarna för ojämlikhet.

Låt mig avsluta med att tala om Tage Erlander. Moderatledaren brukar hänvisa till Erlander. Men han verkar inte ha förstått någonting av Erlanders samhällssyn. Det starka samhälle Tage Erlander var med om att bygga – river nu Fredrik Reinfeldt ner. Välfärdssamhället är inte dömt till undergång för att människor får det bättre. Egoismen är inte en naturlag med stigande inkomster, lika lite som solidariteten växer enkelt hos dem längst ner. Istället var det just politikens positiva möjlighet att påverka samhällsutvecklingen och inkludera hela folket Erlander avsåg. Men Erlanders vision innebar också ett demokratiskt åtagande. Vill man att samhället ska stå starkt måste det också ha något att erbjuda. Endast det bästa är gott nog åt folket, uttryckte Gustav Möller denna tanke.

Trots detta har jag dessa första hundra dagar massvis med tillfällen fått svara på frågan vilka skatter vi socialdemokrater kan tänka oss att höja, men inte en enda gång mött frågan om vilka reformer en socialdemokratisk regering skulle genomföra efter en valseger 2014. Så ser det politiska landskapet ut idag mina vänner. Det är den ideologiska grundkonflikten jag just nu beskrivit. Mellan de partier som bygger på konkurrens och rädsla och vi som försöker bygga

förutsättningar för solidariteten. De samhällsbyggen vi ser avteckna oss bortom dessa två vägar, högerens och vänsterns är helt olika.

Vi sätter människan främst. Vi har en idé om ett samhälle bortom nästa skattesänkning.

Demokratin är också oupplösligt förenat med politik. Politiken är demokratin redskap – redskapet att förändra världen med. Att vara ung och politiskt engagerad är något av det finaste man kan vara. Det handlar om att vilja förbättra världen, för fler än bara sig själv. Det handlar om att försvara demokratin, det öppna samhället och alla människors lika värde. När vi lägger denna vår och sommar bakom oss är det som slår mig hårdast något jag egentligen vetat hela tiden: att det är unga människor som förändrar världen.

Er kraft till förändring är ostopptbar. Som rörelse är det helt avgörande för oss att vara i tiden med unga människors värderingar, åsikter, framtidstro. Förstå ungdomars drömmar om framtiden. Vi har grupper som lämnats bakom, som känner att framtiden inte är för dem, inte minst unga människor där vägarna till jobb, utbildning, bostad – att få starta livet är långa och krokiga. För dem behövs politiken ännu mer. Och uppgiften att nå dem är vår gemensamma. För utan dem som idag känner sig förbisedda kommer vi aldrig att kunna stärka demokratin.

Därför behövs SSU mer än någonsin.

Och vi ska stärka banden med AUF. Partistyrelsen kommer att avsätta pengar för de partidistrikt och SSU-distrikt som vill utveckla samarbetet med våra norska kamrater. Och vi har beslutat att avsätta 100 000 till SSU:s insamling till Utöya.

Demokratin behöver sina försvarare. Därför är ni så oerhört viktiga. Tack för att ni finns. Tack för att ni engagerar er. Tack för att ni varje dag står upp för idén om social demokrati.

Taggar

2010-tal, 2011, Man, Politiska tal, Socialdemokraterna, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/hakan-juholt-tal-till-ssu-s-36-e-kongress>